

HÜSEYN RAZİ VƏ “ŞƏRQ QAPISI” QƏZETİ

Hüseyn Razi

XX əsr Naxçıvan ədəbi-mədəni mühitinin görkəmli nümayəndələrindən olan Hüseyn Razi yarım əsrə yaxın ədəbi, publisistik fəaliyyəti müddətində qələmə aldığı bədii əsərləri və məqalələrində dövrünün ən mühüm mətləblərini ustalıqla işıqlandırmış, Vətəninə, xalqına olan dərin sevgisini ən səmimi duyğularla ifadə etmiş, gördüyü haqsızlıqlara qarşı barışmaz mövqə tutaraq, xalqına, ədəbiyyatımıza sədaqətlə xidmət göstərmişdir. Şair, nasir, dramaturq, publisist kimi tanınan H.Razinin 14 kitabı çap olunmuş, yüzlərlə ədəbi-tənqidi və publisistik məqalələri müxtəlif mətbuat orqanlarında dərc olunmuş, 6 pyesi tamaşaşaya qoyulmuşdur. O, bir çox şair və yazıcının üzə çıxarılması, istiqamətləndirilməsi və ədəbi mühitdə parlamasında mühüm rol oynamış, akademik İsa Həbibbəylinin də qeyd etdiyi kimi “Naxçıvanda yaşayıb-yaradan yazıçı və şairlər “Şərq qapısı” qəzetində və Hüseyn Razi ədəbi məktəbində yetişib formalaşmışlar”.

Onun yaradıcılığında bədii əsərləri ilə yanaşı, publisistikası da aparıcı mövqə tutmuşdur. Uzun illər ərzində “Şərq qapısı” qəzetində “Ədəbiyyat və incəsənət” şöbəsinə uğurla rəhbərlik edən görkəmli şair H.Razi “Ədəbiyyat səhifələri” vasitəsilə ədəbi mühiti idarə etmişdir. Ədəbi fəaliyyətə 1941-ci ildə “Şərq qapısı” qəzetində çap olunan “Partizanın andı” şeiri ilə başlayan, “Şərq qapısı” şeir məktəbinin yaradıcısı hesab olunan Razinin Azərbaycanın o vaxtkı mətbuat orqanlarının, demək olar ki, hamısında yüzlərlə yazısı çap olunmuş, yazılarında yaşadığı dövr və mühitin səviyyəvi cəhətləri, cəmiyyətin ümumi

mənzərəsi konkret faktlar əsasında əks olunmuşdur. Publisistikanın siyasi mübarizlik, müasir həyatı və hadisələri tənqidi cəhətdən təhlil və tədqiq etmək, siyasi-ictimai problemlərin ən mühüm ifadə vasitəsi olması kimi cəhətləri H.Razini publisistikaya bağlayan ən mühüm amillərdir. Razi doğma yurdunun ictimai-siyasi problemlərini bədii yaradıcılığında təsvir etməklə kifayətlənməmiş, bu məsələlərin qəlbində, düşüncəsində yaratdığı əks-sədanı daha geniş oxucu kütləsinə çatdırmaq üçün davamlı olaraq publisistikaya müraciət etmişdir. Onun mətbuatda dərc etdirdiyi yazılarının bir qismi imzasız, digər qismi isə “Hüseyn Razi”, “H.Razi” və “H.Rzayev” imzaları ilə çap olunmuşdur. İmzasız məqalələrin əksəriyyəti “Şərq qapısı” qəzetində dərc edilən bəzi baş məqalələr və “Bizim təqvim” rubrikası ilə müxtəlif şair və yazıçılara həsr olunan yazılardır. 1947-ci ildən “Şərq qapısı” qəzeti ilə əməkdaşlığa başlayan Razi, 1949-1952-ci illərdə həmin qəzetdə şöbə müdiri, 1955-1959-cu illərdə ədəbi işçi, 1962-1989-cu illər ərzində isə sözügedən qəzetin “Ədəbiyyat və incəsənət” şöbəsinə rəhbərlik etmişdir. Məqalələri respublika daxilində bir sıra mətbuat səhifələrində dərc olunsada, onun publisist kimi yetişməsində “Şərq qapısı” qəzetinin mühüm rolu olmuşdur. Əlli ilə yaxın bu qəzetdə müxtəlif məzmunlu məqalələrlə çıxış edən H.Razinin publisistikasının əsasını “Şərq qapısı”nda dərc etdirdiyi yazıları təşkil edir. “Şərq qapısı” qəzetinin həm H.Razinin istedadlı bir publisist kimi yetişməsində, həm də Naxçıvandakı bir sıra ədəbi qüvvələrin Hüseyn Razi məktəbindən keçərək formalaşmasında böyük rolu olmuşdur.

Publisistik fəaliyyətə 1948-ci ildə “Şərq qapısı” qəzetində dərc olunan “Çobanın qoçaqlığı” məqaləsi ilə başlayan Razinin felyeton, очерк, məktub, müsahibə, replika, rəy, çıxış, gündəlik qeyd və xatirə və başqa janrlarda qələmə aldığı yazıları dövrünün ən mühüm ictimai-siyasi məsələlərinə həsr olunmuşdur. Onun publisistikasında Naxçıvan Muxtar Res-

publikasının tərəqqisi, gözəlliyi, inkişafı, sənayesi, kənd təsərrüfatı və mədəni quruculuq sahəsindəki nailiyyətləri, mədəniyyət, incəsənət və ədəbiyyat sahəsindəki uğurların təsviri, II Dünya müharibəsində iştirak edən naxçıvanlı döyüşçülərin şücaət və qəhrəmanlığı, Arpaçay deryaçasının inşası, müxtəlif peşə və təsərrüfat sahələrində çalışan əmək adamlarının uğurları, görülən işlərə tənqidi yanaşma, müşahidə edilən nöqsanların obyektiv şəkildə dəyərləndirilməsi məqamları əsl publisist məharəti ilə işıqlandırılmışdır. 1950-1990-cı illər Naxçıvan ictimai-siyasi və mədəni həyatında elə bir məqam tapılmaz ki, H.Razi qələmi ilə ictimailəşməsin. Yüksək istedad və zəngin dünyagörüşündən irəli gələn məqamdır ki, “Şərq qapısı” qəzetinin əsas müxbirlərindən biri kimi ən mühüm tədbir, görüş, səfər təəssüratlarının işıqlandırılması H.Raziyə həvalə olunmuşdur. Onun SSRİ tərkibindəki respublikalara səfər təəssüratlarını əks etdirən очерkləri, yol qeydləri, etüdləri, xatirələri, Bakıda və Naxçıvanda keçirilən ədəbiyyat və incəsənət günlərində, gənc yazıçıların respublika müsabiqəsində, “Şərq qapısı” qəzetinin müxtəlif səhifələrində təşkil etdiyi oxucular konfransında və dəyirmi masalardakı çıxışları, ölkənin bir sıra tanınmış dövlət və incəsənət xadimləri ilə müsahibələri, müxtəlif sahələrdə müşahidə etdiyi nöqsanların tənqidinə həsr etdiyi replika, felyeton və satırları, Azərbaycanın bir sıra ədəbiyyat, incəsənət və mədəniyyət xadimləri və onların Naxçıvanla əlaqələrinin əks olunduğu məqalələri onun peşəkar jurnalist məharətinə göstərən əhəmiyyətli publisistika nümunələridir. Eyni zamanda “Şərq qapısı” qəzetindəki əksər baş məqalələrin yazılmasının H.Raziyə həvalə olunması qəzetdəki əhəmiyyətli mövqeyinin göstəricisi, ona oxucu sevgisi qazandıran yüksək istedadının, zəhmətsevərliyinin nəticəsi idi.

H.Razi “Şərq qapısı” şeir məktəbinin yaradıcısı kimi bir çox gənc şair və yazıcının formalaşması və ədəbi mühitdə parlamasında da mühüm rol oynamışdır. O, həmin qəzetdə “Ədəbiyyat və incəsənət”

şöbəsinə rəhbərlik edərək yeni nəsillə yazıçı və şairlərin üzə çıxarılması və istiqamətləndirilməsində mühüm rol oynamaqla yanaşı, çap etdirdiyi ədəbi icmalar dövrün yaradıcılıq mühitinin həm salnaməsi, həm də inkişafın istiqamətlərini müəyyən edən bələdçisi olmuşdur. Onun “Söz ürəkdən gələndə”, “Dolğun misralar axtarışında”, “Məqsəd gözəl olsa da”, “Fikir təzələnsin, söz təzələnsin” yazılarında ayrı-ayrı gənc şairlərin şeirləri təhlil süzgecindən keçirilmiş, üstün və nöqsanlı tərəfləri aydınlaşdırılmış, gələcək uğura gedən yolun əsas istiqamətləri müəyyənəndirilmişdir.

Sonrakı illərdə H.Razi məktəbində püxtələşən əksər yazıçı və şairlərin xatirələrində öz müəllimlərinə yüksək ehtiram və etiraflarının ən səmimi duyğularla təqdim olunması onun zəhmətinin, tələbkərliliyinin hədəf getmədiyini bir daha sübut edir. Doğrudan da, Naxçıvan ədəbi mühitinin əksər nümayəndəsinin ilkin yaradıcılıq məktəbi olan “Şərq qapısı” qəzetinin və həyatını istedadlı, yaradıcı ədəbi gəncliyin formalaşmasına həsr etmiş H.Razinin yüksək tələbkərliliyinin nəticəsidir ki, bu gün muxtar respublikamızın ədəbi mühiti istedadlı şair və yazıçılarla təmsil olunur. Bu mənada Naxçıvanda yaşayıb-yaradan və formalaşan ədəbi nəsillər “Şərq qapısı” qəzetinə və müəyyən zaman kəsiyində bu qəzetin ədəbiyyat məktəbini formalaşdıran H.Raziyə minnətdar olmalıdırlar.

Sonda onu deyə bilərik ki, əsas həyat amalı Naxçıvana xidmət olan, bədii və publisistik yaradıcılığında doğma torpağının ictimai-siyasi problemlərini ustalıqla işıqlandıran, yaradıcı ədəbi gəncliyin formalaşması istiqamətində bütün qüvvəsi ilə çalışan H.Razinin “Şərq qapısı” qəzetindəki fəaliyyəti və dərc etdirdiyi yazıları 1950-1990-cı illər Naxçıvanın ictimai-siyasi və mədəni həyatının öyrənilməsində qiymətli mənbə, əhəmiyyətli qaynaqdır.

Sahab ƏLİYEVƏ,
AMEA Naxçıvan
Bölməsinin əməkdaşı